

PHỔ BIẾN KHOA HỌC KỸ THUẬT

MẤY BIỆN PHÁP PHÒNG CHỐNG ỐC BƯOU VÀNG HẠI LÚA HIỆN NAY

Ốc bươu vàng (OBV) tên khoa học là *Pomacea canaliculata* Lamarek, có nguồn gốc từ Trung Mỹ và Nam Mỹ là một trong số 100 loài sinh vật ngoại lai nguy hiểm nhất thế giới. OBV du nhập vào Việt Nam năm 1988 với mục đích nuôi làm thực phẩm. Sau đó chúng thoát ra ngoài tự nhiên và không ngờ rằng nó là loài động vật gây hại nghiêm trọng đối với cây lúa. Trước tình hình đó, Việt Nam cấm nuôi OBV và giao cho các nhà khoa học nghiên cứu, tìm kiếm biện pháp tiêu diệt OBV càng sớm, càng nhanh, càng tốt. Lúa gieo sạ, mạ non và lúa cấy là đối tượng bị OBV gây hại nặng nhất. Đến nay, OBV đã trở thành dịch hại nguy hiểm trên cây lúa, rất khó để phòng trừ triệt để.

Theo dự báo của ngành Bảo vệ thực vật và trên thực tế đồng ruộng hiện nay thì khả năng vụ lúa Xuân 2021 sẽ xuất hiện OBV phá hoại cây lúa trên phạm vi rộng lớn, ở khắp các vùng gieo cấy lúa ở tỉnh ta.

OBV là loài phàm ăn, ăn khỏe, ăn liên tục cả ngày, đêm. Trên ruộng lúa, OBV tập trung thành từng đám, ăn phá mạnh nhất là các vùng ruộng trũng. Vì vậy, cần chủ động có các biện pháp phòng trừ sớm để giảm bớt thiệt hại do OBV gây ra.

1. OBV sinh sản nhanh, khó phòng trừ

OBV khác ốc bươu ta ở chỗ: Vỏ ốc mỏng, vỏ và ruột ốc có màu vàng hơn ốc bươu ta. Trứng đẻ thành ổ, có màu vàng hồng tươi, sinh sản nhiều, phát triển nhanh. Trứng đẻ thành từng ổ trên bẹ lá lúa, trên các cọc tre, thân cây dọc theo bờ ruộng, mương dẫn nước hay các vật cứng như cột xi măng... Một con OBV cái có thể đẻ 1.000 trứng trong 1 tháng. Một ổ trứng OBV có từ 25-500 trứng, tỉ lệ trứng nở đạt từ 80-85%. Sau khi đẻ 7-14 ngày tùy theo nhiệt độ không khí cao hay thấp, trứng nở thành OBV con và chỉ sau 2 ngày nở OBV có vỏ cứng và nhanh chóng di chuyển bằng nhiều cách như trôi theo dòng nước, bò để tự kiếm ăn.

Vòng đời OBV có 3 giai đoạn: Giai

đoạn trứng từ 7-15 ngày, tiếp theo giai đoạn con OBV non 15-20 ngày và sau đó là giai đoạn trưởng thành 44-59 ngày. Khi OBV trưởng thành, con cái và con đực có thể giao phối với nhau và sau mỗi lần giao phối được 1-2 ngày, ốc bắt đầu đẻ trứng. OBV có thể sống

Ốc bươu vàng đẻ trứng dính vào cây lúa

đến 3 năm, thuộc loài nhuyễn thể, di chuyển bằng miệng, chỉ sống trong nước ngọt và sống trên cạn. Trường hợp đất khô, ruộng không có nước, OBV vùi mình xuống lớp đất sâu và sống tiềm sinh trong suốt cả một thời gian dài từ 5-6 tháng để chờ khi có nước trở lại sống bình thường. Đây chính là nguyên nhân khó phòng trừ triệt để OBV hiện nay.

2. Các biện pháp phòng trừ

2.1. Biện pháp canh tác

Ruộng gieo cấy lúa phải được cày bừa nhuyễn, phẳng, không để mặt ruộng úng trũng thành vũng nước sâu. Cần thường xuyên điều chỉnh mực nước trong ruộng thấp (cạn) để hạn chế sự di chuyển của OBV. Có điều kiện nên luân canh cây trồng cạn như: ngô, lạc, đậu tương... Phương pháp phòng trừ này có ưu điểm an toàn về môi trường. Nhưng nhược điểm là hiệu quả tiêu diệt ốc không cao.

2.2. Biện pháp thủ công

Cắm cọc dọc theo bờ ruộng để ốc dễ dính trứng vào cọc mà diệt cả ổ trứng. Bắt ốc bằng tay, vừa tiêu diệt được ốc, vừa thu gom ốc về có thể chế biến làm thức ăn cho người, cho lợn, gà, vịt rất tốt. Đặt lưới chắn ở đầu nguồn nước ngăn không cho ốc di chuyển theo dòng nước để vào ruộng. Đào rãnh mương sâu để gom ốc rơi xuống rãnh khi di chuyển. Dùng lá chuối, lá đu đủ, lá xoan, xơ mít... làm bẫy dẫn dụ ốc bám vào để bắt.

2.3. Biện pháp sinh học

Nên kết hợp cấy lúa và nuôi cá ở những ruộng trũng, loại cá nuôi tốt nhất là cá trắm, loại cá này rất thích ăn ốc con, trứng ốc hoặc thả vịt vào ở những ruộng lúa có nhiều OBV để vịt ăn.

2.4. Biện pháp dùng thuốc thảo mộc

Dùng hoạt chất Steroid saponins của hạt các cây Sở: 2,8%, Trầu: 4,8%, Bồ kết: 0,7% hoặc Sở: 3,5%, Trầu 7,2%; Thàn mát 2,5%. Các hoạt chất này có tác dụng

kích thích ốc tiết chất nhờn, dẫn đến mất nước và chết.

Cách dùng: Số lượng dùng từ 1.000-2.000 gam/ha. Đối với lúa gieo sạ rắc thuốc sau khi làm đất lần cuối; Đối với lúa cấy, rắc trước hoặc sau khi cấy 1-10 ngày.

Phương pháp này hiệu quả diệt ốc đạt 80-90%, không gây hại cho cá và các loài động vật khác, an toàn môi trường.

2.5. Biện pháp hóa học

- Sử dụng hoạt chất Niclosamide, lượng dùng 200-250 gam/ha pha với 160 lít nước để phun/ha. Đối với lúa hè thu, phun ngay sau khi gieo sạ (không để thuốc qua đêm). Đối với lúa xuân phun sau khi làm đất trước khi gieo sạ 1-2 ngày. Nếu là lúa cấy, khi phun chỉ để nước trong ruộng xấp xỉ (không quá 5cm), nước trong ruộng để vậy trong 3 ngày liền để diệt ốc còn sót lại.

Tuyệt đối không phun thuốc này trong ruộng có nuôi cá.

Thuốc này có tác dụng kìm hãm quá trình trao đổi oxy và khí carbonic, làm ảnh hưởng lớn đến hệ hô hấp và tiêu hóa của ốc.

- Sử dụng hoạt chất Metaldehyde, lượng dùng 200-300 gam/ha. Cách dùng: rải thuốc sau khi gieo sạ 5-10 ngày, rút cạn nước trước khi rải thuốc. Thuốc có tác dụng phá hủy tế bào nhầy làm ốc mất nước rồi chết sau đó.

- Sử dụng hoạt chất Niclosamide - olamine, lượng dùng từ 200-400 gam/ha, pha với 320 lít nước để phun/ha, phun sau khi gieo sạ lúa. Không phun thuốc vào những ruộng không đảm bảo giữ được nước, những ruộng có mực nước trong ruộng quá cao và không phun vào những ruộng có nuôi cá.

- Sử dụng thuốc Mossade 700WP là loại thuốc đặc trị OBV an toàn cho lúa ở mọi thời điểm và an toàn cho người. Liều dùng 18 gam/sào (1 gói cho 1 sào - 500m²) pha với nước theo chỉ dẫn ghi ở ngoài bao bì, phun đều trên mặt ruộng với mực nước xấp xỉ là tốt nhất.

Khi sử dụng thuốc hóa học để phun trừ OBV cần đặc biệt lưu ý: phải tuân theo nguyên tắc 4 đúng: đúng thuốc, đúng nồng độ, đúng liều lượng và phun đúng kỹ thuật./.

Trí Dũng